

การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน
ของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Social Support with Prevention Behaviors of Diseases and
Occupational Accidents among Garbage Collectors,
Bang Pa-In District, Phranakhon Sri Ayutthaya Province

เฟื่องฟ้า รัตนาคณหุตานนท์

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
โทร. 090-236-4163, E-mail: aomfuangr@gmail.com

นัตยา ดวงประทุม

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
โทร. 082-483-8213, E-mail: n.duangpratoom@gmail.com

Fuangfah Rattanakanahutanon

Lecturer in Public Health, Faculty of Public Health,

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

Narttaya Duangpratoom

Lecturer in Public Health, Faculty of Public Health,

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

รับเข้า: 2 พฤศจิกายน 2561 ตอบรับ: 6 ธันวาคม 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานจัดเก็บหรือเก็บรวบรวมขยะประจำรถขนถ่ายขยะมูลฝอยในอำเภอบางปะอิน และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 154 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล

แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม และแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน
วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติไคสแควร์

ผลการวิจัย พบว่า 1) พนักงานเก็บขยะเกินกว่าครึ่งมีพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการ
ทำงานอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.14) โดยมีการปฏิบัติด้านการดูแลสุขภาพส่วนบุคคล
มากที่สุด 2) พนักงานเก็บขยะได้รับการสนับสนุนทางสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย
2.50) 3) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการป้องกันโรคและ
อุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การ
สนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างาน มีความสัมพันธ์กับ
พฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การสนับสนุนทางสังคม การป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน พนักงานเก็บขยะ

Abstract

The purposes of this cross-sectional survey study were to investigate; 1) the prevention behaviors of diseases and occupational accidents among garbage collectors, 2) the social support for garbage collectors, and 3) study the relationship between social support for garbage collectors and the prevention behaviors of diseases of garbage collectors, Bang Pa-In District, Phranakhon Sri Ayutthaya province. The research samples consisted of 154 garbage collectors who work in vehicle garbage transport. The research instrument was a questionnaire with personal data, social support and prevention behaviors scale. Statistical analysis was using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Chi-square.

The research findings were as follows; 1) Prevention behaviors of diseases and occupational accidents among garbage collectors were found at moderate level (mean = 2.14). 2) The social support for garbage collectors was found at a high level (mean = 2.50). 3) Social support from family members, colleagues, and supervisors have relationship with prevention behaviors of diseases and occupational accidents among garbage collectors at Bang Pa-In District, Phra Nakhon Sri Ayutthaya Province at the level of .05.

Keywords: social support, prevention of diseases and occupational accidents, garbage collectors

บทนำ

ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างมากทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่มีการขยายตัวจนส่งผลให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว อัตราการใช้ที่ดินเพื่อผลิตเครื่องอุปโภคบริโภค อาหาร และที่อยู่อาศัยมีปริมาณเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ ผลที่ตามมา คือ ปริมาณสิ่งเหลือใช้หรือขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งยังพบปัญหาการปนเปื้อนกากของเสียและสารอันตรายในแหล่งน้ำ ดิน อากาศ บางส่วนตกค้างอยู่ในอาหาร ประชาชนจึงเสี่ยงอันตรายจากการเป็นโรคต่าง ๆ (กรมควบคุมมลพิษ, 2558)

สถานการณ์ขยะมูลฝอยในปี พ.ศ. 2556 - 2557 พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศมีจำนวนถึง 26.77 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2555 ถึง 2 ล้านตัน และในปี 2558 มีปริมาณขยะ 26.85 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2558) ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดการกระจายและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค ซึ่งกลุ่มที่เสี่ยงต่อการได้รับอันตรายจากขยะมากที่สุด คือ ผู้ที่ต้องสัมผัสโดยตรงอย่างพนักงานเก็บขยะที่ทำหน้าที่ให้บริการเก็บขนขยะ และยังคงเผชิญสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ อากาศร้อน ฝุ่นควัน และกลิ่นเหม็น ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพ (สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2555) ปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นทำให้พนักงานเก็บขยะต้องทำงานหนัก สัมผัสสิ่งสกปรก ถูกมองว่าเป็นงานไม่มีศักดิ์ศรี จึงมักมีการปฏิบัติไม่เหมาะสม เช่น ต้มสุรา ไม่สวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายขณะปฏิบัติงาน ขาดความระมัดระวังจนส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุและความเสียหายตามมา เช่น สูญเสียอวัยวะ ทุพพลภาพ เสียชีวิต เสียทรัพย์สินและเวลาในการทำงาน ซึ่งเป็นความเสียหายทั้งต่อตัวผู้ปฏิบัติงาน เพื่อนร่วมงาน ครอบครัว นายจ้าง และประเทศชาติ (วิรัตน์ เชิดชัยภูมิ, 2551) การศึกษาพฤติกรรม การป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขยะของเทศบาลในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา เคยเกิดอุบัติเหตุทั้งสิ้นร้อยละ 72.20 โดยพบการถูกของมีคมบาดสูงสุด ร้อยละ 80.77 และพบว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน เช่น ห้อยโหนบนรถขณะรถวิ่ง ต้มสุรา/เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขณะปฏิบัติงาน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นสาเหตุของอุบัติเหตุจากตัวผู้ปฏิบัติงานเอง (พิรพงษ์ จันทราเทพ และ สุนิสา ชายเกลี้ยง, 2553)

อำเภอบางปะอินเป็นพื้นที่ที่มีประชากรมากเป็นอันดับต้น ๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแนวโน้มการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง อยู่ใกล้สนามบินอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ พบปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากรแฝงและส่งผลให้มีปริมาณมูลฝอยจำนวนมาก ปัจจุบันมีปริมาณขยะเฉลี่ย 240.0 ตัน/วัน เก็บขนไปกำจัดได้ 199.6 ตัน เหลือมูลฝอยตกค้างถึง 40.8 ตัน/วัน (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2558) ทั้งยังพบปัญหาการทิ้งของเสียอันตรายจากบ้านเรือนและสถานประกอบการรวมกับขยะมูลฝอยทั่วไปทำให้เกิดการแพร่กระจายของสารอันตรายสู่สิ่งแวดล้อม

เข้าสู่ห่วงโซ่อาหาร เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน สถานการณ์ดังกล่าวทำให้พนักงานเก็บขยะต้องรับภาระในการเก็บขนเพื่อนำขยะเข้าสู่กระบวนการบำบัดและกำจัดต่อไป

จากสภาพปัญหาดังกล่าวประกอบกับผู้วิจัยเป็นผู้สอนทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและเป็นผู้ดำเนินโครงการด้านการจัดการขยะภายในหน่วยงานมาโดยตลอด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรม การป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ ตลอดจนศึกษาถึงการสนับสนุนทางสังคมที่อาจมีผลต่อพฤติกรรม การป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน ซึ่งคาดว่าหากได้รับการสนับสนุนเพียงพอก็จะช่วยเสริมให้บุคคลมีความตระหนักในการมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นแนวทางช่วยลดการเกิดโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานและช่วยให้เกิดความปลอดภัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรม การป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาการสนับสนุนทางสังคมของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรม การป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ประสบการณ์ทำงาน ระยะเวลาการทำงานต่อวัน ปัญหาสุขภาพทางกาย/โรคประจำตัว การตรวจสุขภาพประจำปี และอาการเจ็บป่วยและการได้รับอุบัติเหตุในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรม การป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรม การป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นพนักงานเก็บขยะทั้งหมดที่สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาลตำบลในเขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 154 คน แบ่งเป็นพนักงานสังกัดเทศบาลตำบล 104 คน และสังกัด อบต. 50 คน โดยจำนวนดังกล่าวได้จากการสอบถามจากหัวหน้ากองสาธารณสุขของแต่ละหน่วยงานในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- เกณฑ์การคัดเข้า:
1. พนักงานเก็บขยะที่ปฏิบัติงานมาไม่ต่ำกว่า 6 เดือน
 2. พนักงานเก็บขยะที่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย
- เกณฑ์การคัดออก:
1. พนักงานเก็บขยะที่เป็นแรงงานต่างด้าว
 2. พนักงานเก็บขยะที่มีความผิดปกติทางการสื่อสาร
 3. พนักงานเก็บขยะที่ตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมข้อความ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 การได้รับการสนับสนุนทางสังคม ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 12 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ได้รับเป็นประจำ	ให้ 3 คะแนน
ได้รับเป็นบางครั้ง	ให้ 2 คะแนน
ไม่ได้รับเลย	ให้ 1 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1997) โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.33 - 3.00	หมายถึง	การได้รับการสนับสนุนระดับดี
คะแนนเฉลี่ย 1.66 - 2.32	หมายถึง	การได้รับการสนับสนุนปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.65	หมายถึง	การได้รับการสนับสนุนระดับต่ำ

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ ลักษณะข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 15 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

	ข้อคำถามเชิงบวก	ข้อคำถามเชิงลบ
ปฏิบัติทุกวัน	4	1
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	3	2
ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง	2	3
ไม่ปฏิบัติเลย	1	4

การแปลความหมายของคะแนนตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1997) โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.01 - 4.00	หมายถึง	มีพฤติกรรมระดับดี
คะแนนเฉลี่ย 2.01 - 3.00	หมายถึง	มีพฤติกรรมระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.00	หมายถึง	มีพฤติกรรมระดับไม่ดี

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปหาค่าความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาคูณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องของข้อคำถาม แนวคิด ทฤษฎีของตัวแปร และความชัดเจนถูกต้อง รวบรวมข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาด้านข้อมูลส่วนบุคคลและการได้รับการสนับสนุนทางสังคมเท่ากับ 1.00 และด้านพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานเท่ากับ 0.93
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบคุณภาพ (Try Out) กับพนักงานเก็บขยะที่เทศบาลตำบลท่าโขลง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 ราย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) ได้เท่ากับ 0.90
3. นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัย โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแคว์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

พนักงานเก็บขยะเกือบทั้งหมดเป็นเพศชาย ร้อยละ 89.6 มีอายุในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 39.00 (อายุเฉลี่ย 43.4 ปี) มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 63.60 เกินกว่าครึ่งจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 58.40 มีรายได้เฉลี่ย 9,982 บาทต่อเดือน โดยส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 8,001-10,000 บาท ร้อยละ 83.80 พนักงานเก็บขยะมีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 47.40 (ประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 6.7 ปี) เกือบทั้งหมดทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 90.90 (เวลาทำงานเฉลี่ย 8.2 ชั่วโมงต่อวัน) ด้านสุขภาพพบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาสุขภาพหรือโรคประจำตัว ร้อยละ 90.90 ไม่เคยตรวจสุขภาพประจำปี ร้อยละ 54.50 พนักงานเก็บขยะเคยเจ็บป่วยในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 90.30 โดยอาการที่พบบ่อยที่สุด คือ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ร้อยละ 70.50 การเกิดอุบัติเหตุในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมาพบว่า อุบัติเหตุที่ได้รับสูงสุด คือ วัตถุบาด/ทิ่มแทง ร้อยละ 59.30

2. พฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ

พฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานพบว่า พนักงานเก็บขยะเกินกว่าครึ่งมีพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 69.5 (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน (n = 154)

ระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการ ทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับดี (คะแนนตั้งแต่ 3.01 - 4.00)	34	22.10
ระดับปานกลาง (คะแนนตั้งแต่ 2.01 - 3.00)	107	69.50
ระดับไม่ดี (คะแนนตั้งแต่ 1.00 - 2.00)	13	8.40

$\bar{x} = 2.14$, $SD = 0.54$

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพนักงานเก็บขยะมีพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานในด้านการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลมากที่สุด ($\bar{x} = 2.92$, $SD = 0.75$) รองลงมา คือ พฤติกรรมด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ($\bar{x} = 2.92$, $SD = 0.75$) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน จำแนกรายด้าน

พฤติกรรมการป้องกันโรคและ อุบัติเหตุจากการทำงาน	ระดับพฤติกรรม			$\bar{x}$	SD
	ดี	ปานกลาง	ไม่ดี		
1. การใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล	46.8	35.7	17.5	2.29	0.64
2. การดูแลสุขภาพส่วนบุคคล	45.5	46.1	8.4	2.37	0.64
3. การดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้น	26.0	40.9	33.1	1.93	0.77
4. การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง	7.1	23.4	69.5	1.38	0.62

3. การสนับสนุนทางสังคม

พนักงานเก็บขยะได้รับการสนับสนุนในระดับดี ร้อยละ 66.20 โดยพนักงานเก็บขยะได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานเท่าเทียมกับการสนับสนุนจากหัวหน้างาน โดยประเด็นที่ได้รับการสนับสนุนเป็นประจำจากเพื่อนร่วมงาน คือ กระตุ้นเตือนให้ระมัดระวังความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงาน ส่วนเรื่องที่ได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้างาน คือ การให้อุปกรณ์ป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการได้รับการสนับสนุนทางสังคม

(n = 154)

บุคคลที่ให้การ สนับสนุนทางสังคม	ร้อยละการได้รับการสนับสนุน			$\bar{x}$	SD
	เป็นประจำ	บางครั้ง	ไม่เคยได้รับ		
บุคคลในครอบครัว				2.48	0.48
กระตุ้นเตือน	51.30	39.60	9.10	2.42	0.65
ให้คำแนะนำ	49.40	43.50	7.10	2.42	0.62
ให้อุปกรณ์/สิ่งของ	63.00	29.90	7.10	2.56	0.63
แสดงความห่วงใย	63.00	26.60	10.40	2.53	0.68
เพื่อนร่วมงาน				2.51	0.51
กระตุ้นเตือน	64.30	31.80	3.90	2.6	0.57
ให้คำแนะนำ	53.20	39.60	7.20	2.46	0.63
ให้อุปกรณ์/สิ่งของ	58.40	30.50	11.10	2.47	0.69
แสดงความห่วงใย	56.50	39.00	4.50	2.52	0.58
หัวหน้างาน				2.51	0.54
กระตุ้นเตือน	63.60	30.60	5.80	2.58	0.6
ให้คำแนะนำ	49.40	42.80	7.80	2.42	0.63
ให้อุปกรณ์/สิ่งของ	66.90	27.90	5.20	2.62	0.58
แสดงความห่วงใย	54.50	35.10	10.40	2.44	0.68

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการป้องกันโรค และอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์พบว่าประสพการณ์การทำงาน ปัญหาสุขภาพทางกายหรือโรคประจำตัว การตรวจสุขภาพประจำปี และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .05$) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ค่าสถิติไคสแควร์ระหว่างตัวแปรข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ (n = 154)

ตัวแปร	ร้อยละของพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุ		p-value
	บางครั้ง	ไม่เคยได้รับ	
ประสบการณ์การทำงาน			
น้อยกว่า 5 ปี	7.10	40.30	0.009*
6 – 10 ปี	7.80	26.60	
11 - 15 ปี	6.50	6.50	
มากกว่า 15 ปี	0.60	4.50	
ปัญหาทางสุขภาพกายหรือโรคประจำตัว			
ไม่มี	18.20	72.70	0.049*
มี	3.90	5.20	
การตรวจสุขภาพประจำปี			
ไม่เคย	4.50	40.90	0.001*
เคย	17.50	37.00	
การได้รับการสนับสนุนทางสังคม			
ระดับดี	20.80	45.50	0.000*
ระดับไม่ดี	1.30	32.50	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ 154 คน สังกัด อบต. และเทศบาลตำบล ในอำเภอบางปะอิน 18 แห่ง สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 89.60 มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 สถานภาพสมรส จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 63.60 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 58.40 มีรายได้เฉลี่ย 9,982 บาทต่อเดือน โดยส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 8,001-10,000 บาท ร้อยละ 83.80 มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 47.40 ทำงาน 8 ชั่วโมงต่อวัน จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 90.90 ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 90.90 ไม่เคยตรวจสุขภาพประจำปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 54.50 พนักงานเก็บขยะเคยเจ็บป่วยในรอบ 3 เดือนที่

ผ่านมา จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 90.30 และการเกิดอุบัติเหตุในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา คือ วัตถุประสงค์/ทีมแท่ง จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 59.10

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน ซึ่งมี 4 ด้าน คือ การใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล การดูแลสุขภาพส่วนบุคคล การดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้น และการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 69.50 (คะแนนเฉลี่ย 2.14) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพฤติกรรมกรรมการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลมากที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์การสนับสนุนทางสังคม แบ่งออกเป็นได้รับการสนับสนุนการบุคคล ในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างาน โดยภาพรวมได้รับการสนับสนุนในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 66.20 เมื่อพิจารณาบุคคลที่ให้การสนับสนุน พบว่า ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานเท่าทันกับการสนับสนุนจากหัวหน้างาน โดยประเด็นที่ได้รับการสนับสนุนเป็นประจำจากเพื่อนร่วมงาน คือ กระตุ้นเตือนให้ระมัดระวังความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงาน และเรื่องที่ได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้างาน คือ การให้อุปกรณ์ป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านโรคประจำตัว การตรวจสุขภาพประจำปี และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. พฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน

พฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยนุช พุทธธรรม และคณะ (2553) โดยมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพส่วนบุคคลมากที่สุด อาจเพราะต้องสัมผัสกับขยะมูลฝอยที่มีกลิ่นเหม็น เชื้อโรค สารเคมีต่าง ๆ ทำให้มีสิ่งสกปรกติดตัว จึงต้องดูแลสุขภาพของตนเองเพื่อลดการแพร่กระจายของเชื้อโรคและลดผลกระทบต่อสุขภาพ ส่วนพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง พบว่า มีการปฏิบัติงานขณะมีเมเมา จึงเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน เช่น ตกรถขยะ/ถูกเฉี่ยวชน เนื่องจากลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติงานในช่วงเวลาจำกัดและพนักงานขาดความตระหนักถึงความปลอดภัยขณะปฏิบัติงานจึงมีการปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงน้อย

2. การได้รับการสนับสนุนทางสังคม

พนักงานเก็บขยะได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระดับดี โดยมีการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างานมากที่สุดเท่าทัน เรื่องที่ได้รับการสนับสนุนเป็นประจำจากเพื่อนร่วมงาน คือ ได้รับการกระตุ้นเตือนให้ระมัดระวังความปลอดภัยในขณะปฏิบัติงาน ส่วนเรื่องที่ได้รับการสนับสนุนเป็นประจำจากหัวหน้างาน คือ การให้อุปกรณ์ป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน และเรื่อง

ได้รับการสนับสนุนเป็นประจำจากครอบครัว คือ การแสดงความห่วงใยต่อการดูแลสุขภาพ ทั้งนี้พบว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อยที่สุด คือ การให้คำแนะนำ เนื่องจากขณะทำงานพนักงานมักจะปฏิบัติตามความเคยชิน การให้คำแนะนำของบุคคลใกล้ชิดจึงมีผลต่อการปฏิบัติงานน้อย

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานที่ 1 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน ได้แก่ ประสิทธิภาพการทำงาน อธิบายได้ว่าพนักงานเก็บขยะที่มีประสิทธิภาพทำงานนานกว่าจะเกิดทักษะในการเรียนรู้ สามารถประเมินความเสี่ยงหรืออันตรายที่เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ รักพงศ์ พัยขมาคม และ อาณัติ ต๊ะปิ่นตา (2558) ที่พบว่า อายุงานต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของคนเก็บขยะมูลฝอยโดยรวมและด้านคุณภาพงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อมา คือ ปัญหาสุขภาพทางกาย สอดคล้องกับการศึกษาของ บุปผา โพธิกุล และคณะ (2557) ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคซิฟิลิสของแรงงานโรงโม่หิน พบว่า คนงานมีความเห็นว่าหากเจ็บป่วยแล้วจะเป็นอุปสรรคต่อการทำงานจึงมีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองและจัดเตรียมอุปกรณ์ในการป้องกันที่เพียงพอ อธิบายได้ว่าพนักงานที่มีปัญหาสุขภาพหรือทราบว่างานที่ทำอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพจะมีพฤติกรรมป้องกันตนเองไม่ให้เกิดปัญหาสุขภาพ ตัวแปรอื่น ได้แก่ การตรวจสุขภาพประจำปี สอดคล้องกับการศึกษาของ วรณรา ชื่นวัฒนา และคณะ (2556) ที่ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานของชาเล้ง อธิบายได้ว่าการตรวจสุขภาพทำให้ได้รับรู้ถึงความบกพร่องของร่างกาย ทั้งนี้หากผลการตรวจไม่มีความผิดปกติอาจทำให้เชื่อมั่นกับภาวะสุขภาพของตนว่ายังแข็งแรงและสามารถปฏิบัติงานได้ปกติ

สมมติฐานที่ 2 การได้รับการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ นพรัตน์ เทียงคำดี (2556) ที่พบว่า การได้รับสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงาน ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมเป็นโอกาสหรือแนวทางที่ช่วยให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องหรือมีความปลอดภัยมากขึ้น โดยประเด็นที่ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด คือ การได้รับการกระตุ้นเตือน ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ Green & Kreuter (2005) ที่ระบุว่าปัจจัยเสริม คือ สิ่งที่ได้รับจากบุคคลอื่น ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน เป็นต้น ซึ่งมีอิทธิพลช่วยผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน และประเด็นที่ได้รับการสนับสนุนน้อยที่สุด คือ การให้คำแนะนำ สอดคล้องกับแนวคิดของ Schaefer, Coyne & Lazarus (1981) กล่าวว่า การสนับสนุนที่แตกต่างกันในแต่ละประเภทอาจมีผลที่เป็นอิสระต่อสุขภาพและบทบาทด้านจิตใจ กล่าวคือการสนับสนุนแต่ละประเภท

ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากบทบาทของการสนับสนุนแต่ละประเภทไม่สามารถทดแทนกันได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะด้านการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงอยู่ในอยู่ในระดับไม่ดี จึงเสนอให้หน่วยงานต้นสังกัดมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่พนักงานเก็บขยะเพื่อส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงการป้องกันตนเองขณะปฏิบัติงานหรือกำหนดมาตรการควบคุมเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมการทำงานที่ไม่ปลอดภัย
2. จากการวิจัยพบว่า การให้คำแนะนำของคนในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างาน อยู่ในระดับน้อย จึงเสนอให้มีการจัดการอบรมบุคคลที่เกี่ยวข้องและพนักงานในประเด็นปัจจัยเสี่ยงและผลกระทบจากการประกอบอาชีพที่ต้องสัมผัสกับสิ่งสกปรก
3. จากการวิจัยพบว่า การให้การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรค จึงเสนอให้มีการเสริมแรงเพื่อให้มีการกระตุ้นเตือนของบุคคลในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างาน
4. จากการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการทำงานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม จึงเสนอให้หน่วยงานต้นสังกัดควรเพิ่มเติมการสอนงานในทุกขั้นตอนและข้อควรระวังขณะปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
5. จากการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านการสุขภาพกายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม จึงเสนอให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีของพนักงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2558). สถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2556. ค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2560, <http://www.pcd.go.th/Public/News/GetNewsThai.cfm?task=lt2014&id>.
- นพรัตน์ เทียงคำดี. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลอาชีวอนามัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุปผา โพธิกุล และคณะ. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคชิลิโคซิสของคณงานโรงโม่หินในอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. บทความวิจัยในรายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ Graduate Research Conference 2014.
- ปิยนุช พุทธิธรรม และคณะ. (2553). การป้องกันการติดเชื้อจากการปฏิบัติงานของพนักงานจัดเก็บขยะ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ในเขตเทศบาลเมืองสกลนคร อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- พิรพงษ์ จันทราเทพ และ สุนิสา ชายเกลี้ยง. (2553). พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลในเขตอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู. **วารสารเพื่อคุณภาพที่ดีของชีวิต**, ปีที่ 20 ฉบับที่ 1, หน้า 37-44.
- รักพงศ์ พยัคฆาคม และ อาณัติ ต๊ะปิ่นตา. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะความเครียดกับประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานเก็บขยะมูลฝอยในเทศบาลต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์**, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1, หน้า 67-78.
- วรรณรา ชื่นวัฒนา และคณะ. (2556). พฤติกรรมการป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานของชาเล้ง. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี**, ปีที่ 5 ฉบับที่ 2, หน้า 8-18.
- วิรัตน์ เชิดชัยภูมิ. (2550). ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขยะ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2558). **แผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2558-2562**. (ม.ป.ท.).
- สำนักงานโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. (2555). **คู่มือการฝึกปฏิบัติงานมูลฝอยติดเชื้อ หลักสูตรการป้องกันและระงับการแพร่เชื้อหรืออันตรายที่อาจเกิดจากมูลฝอยติดเชื้อ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์ จำกัด.
- Ayutthaya Provincial Office for Natural Resources and Environment. (2015). **Plan of solid waste management, Ayutthaya province 2015-2019**. (n.p.). (in Thai)
- Best, John W. (1997). **Research in Education**. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Cheudchaiphum, W. (2007). **The morale of garbage collectors in local administrative organization of Banglee district Samutprakarn Province**. Independent studies report, Master of local college graduates, Khon Kaen University. (in Thai)
- Chuenwattana, W. et al. (2013). **Works Protection Behaviors of Zaleng**. **Journal of Pathumthani University**, 5(2), 8-18. (in Thai)
- Green, L.W. & Kreuter, M.W. (2005). **Health Program Planning an Educational and Ecological Approach**. New York: Quebecor World Fairfield.
- Juntratep, P., and Chaiklieng, P. (2010). **Protection behaviors among garbage collectors of Na klang municipality area, Nongbualamphu province**. **Journal for good quality of life**, 20(1), 37-44. (in Thai)

- Office of Occupational and Environmental Diseases. (2012). **Guide to Practice for infectious waste prevention programs and stop the spread of disease or damage that caused by infectious waste.** 3rd ed. Bangkok: Samcharoenpanit Printing Company Limited. (in Thai)
- Payakkakom, R., & Thapinta, A. (2015). *Relationship between work stress and work efficiency of waste collectors in municipal areas of Nonthaburi province.* **Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University**, 1(1), 67-78. (in Thai)
- Pollution Control Department. (2015). **Pollution situation of Thailand, 2013.** Retrieved on 29th August, 2017, from: <http://www.pcd.go.th/Public/News/GetNewsThai.cfm?task=lt2014&id>. (in Thai)
- Potikul, B. et al. (2014). **Factors Related to Silicosis Preventive Behaviors of Stone Crushing Worker in U-Thong, Suphanburi.** Graduate Research Conference 2014 report. (in Thai)
- Puttham, P. et al. (2010). **Prevention of infection among garbage collectors, Division of Public Health and Environment in Sakon Nakhon municipality area.** Community Health program, Sakon Nakhon Rajabhat University. (in Thai)
- Schaefer, C., Coyne, J.C., & Lazarus, R.S. (1981). The health-related functions of social support. **Journal of Behavioral Medicine**, 4(4), 381-406.
- Thiangkhamdee, N. (2013). **Factors influencing work-related accidental prevention behaviors of garbage collectors in Banglamung district, Chonburi province.** Master thesis of Nursing Science program in Occupational Health Nursing, Faculty of Nursing, Burapha University. (in Thai)